

גרמנים והדרך המדאיה שלהם לזכור את השואה

שטולפֶרשטיין, או אבן גנף (בגרמנית: Stolperstein), הוא שמו של פרויקט הנצחה מתמשך בערים שונות באירופה, שיצר האמן גונטר דמניג. "אבני הגנף" של דמניג שקועות במדרכות בערים שונות במטרה להזכיר לעוברים ושבים את קורבנות הנאציזם. פרויקט הנצחה מתקשר ופופולארי זה מעורר התנגדות בקרב רבים בקהילה היהודית, ולא רק אצלם

[גברילה מרוס]

את אבני הגנף – דו"ה ומוזר, לא? באותם זמנים, יהודים וקרבנות אחרים חסרי הגנה היו נתונים לחסדיהם הלא אנושיים של הנאצים. חוסר ההגנה הזה אף חוזר ומתרחש היום – על הקרקע. כיום, שמונתיהם של הקרבנות אמורים להיות נתונים לחסדי אחרים והם 'יחוללו'. זהו יקר הרבה יותר ממה שמוכנים להודות התומכים בפרויקט. דמניג עצמו הפך את החילול הזה למדיניות. הוא אמר בראיונות: "אני מקווה שאנשים ידרכו על האבנים כדי שהן ישתפשו ויבריקו". עד כאן על כבוד למוזכרים.

2. הטקסט המופיע על הלוח הזה בן 10 ס"מ על 10 ס"מ כולל שם, שנת לידה ושנת הגירוש או הרצח. זוהי שפתם של העבריינים המבצעים. האדם שגורלו הממשי הוא נושא הזיכרון, ממוזער פעם

אולי אנשים שכוונותיהם באמת טובות בין אלה המקדמים את הפרויקט – ובכל זאת, התוצאה היא עלבון לקרבנות. מחנה זה רוצה ליצור בעלי ברית מסביב לעולם, כולל ב"יד ושם". זה מדאיג את היהודים וגם את הלא-יהודים שפיתחו רגישות לזיכרון השואה.

ארבע סיבות להתנגדות

1. אבני הגנף נמצאות על הקרקע, שעליה אנשים דורכים, נוהגים, משליכים דברים, לעתים משתינים ויורקים או מועכים עליהם בדל סיגריה. עבור אלה שקרר ביהם הושפלו, הוכו או נבעטו כאן למוות זו אינה הדרך הנכונה לביטוי מכובד של הזיכרון. זוכרים את היהודים שאולצו על-ידי הנאצים לנקות את המדרכה בעזרת מברשות שיניים? כיום עורכים תומכי הפרויקט אירועים שבהם מנקים

החל מתחילת שנות ה-90 ועד היום, מקדם האמן **גונטר דמניג** פרויקט של הצבת אבני גנף מוזהבות לזכרם של קרבנות גרמניה הנאצית. הרעיון נושא חן בעיני רבים בעולם כולו ורבים אפילו משבחים את גרמניה על כך, אך אחרים רואים זאת כדרך לא כל כך מכבדת להזכיר את קרבנות השואה. בנוסף, האירחים מכלכלים בין סוגים שונים של קרבנות גרמניה הנאצית והם מתכחשים – למעשה, אם לא בכונה תחילה – לאופי חסר התקדים והיחיד במינו של אירוע זה. אנו דושים לזכור את קרבנות השואה בדרך מכבדת. לכן אנו קוראים לקבוצות שלנו "כבד וזכור". תומכי הפרויקט, כלומר אלה המתחזים לאנשים שזוכרים את השואה, הם לעתים קרובות כאלה שניתן לסווגם כ"גרמנים שאוהבים רק יהודים מתים. אלה שחיים לא ממש מעניינים אותם". יש

באושויץ. מספר את סיפורו האישי לחיניי קורס מפקדי פלוגות

ההשמות מהכתבות אותם אני מגייה הפכו מוחשיים; לבשו צורה, קיבלו ריחות וקולות. כאן זה קרה. על האדמה הזו דרכו עד מוות ביהודים בשר ודם מהם לא נותר דבר; על האדמה הזו צעדו צוררים שצרו על שלדי אדם; על האדמה הזו, בגרליים כושלות, הידסו מתים מהלכים, שכל פשעם הוא עצם היותם יהודים. ובמסע הזה, על האדמה הזו צועדים עכשיו במדים צבאיים קציני צבא ההגנה לישראל מדרגת סגן ועד אלוף – מפקד רוע היבשה, האלוף גיא צור, וחצוצרה מנגנת את "אלי, אלי" ושירת ההמנון מושרת בקולות צלולים, מובלת על ידי חיילות זמרות, ורב צבאי קורא תהילים וקצין צעיר אומר קדיש ובשורה הראשונה בין האלוף צור למפקד הקורס תת אלוף אורן אבמן – אבא שלי, טיבי רם סגן אלוף במילואים, פעם ניצול שואה רזה ושלוד ששרד ועלה ולאירץ ישראל, והתגייס לצבא ולחם וחלם והקים קיבוץ ועסק בחקלאות ובחינוך ובעשייה ועכשיו, כמעט בן שמונים ושש – הוא כאן, שוב, אבל הפעם – זקוף וגאה וחזק, לבוש מדים, צועד שמאל ימין והקורס כולו מצדיע לו והוא מצדיע להם בחזרה, ואין דמעות בעיניו אבל יש דמעות בעייניים שלי.

על התקומה מאשר על השואה. קושר ומחבר בין עבר הווה ועתיד בנימה של אופטימיות, גאווה, ציונות ואהבה שאין לה גבולות למדינה ולצבא – צבא ההגנה לישראל.

לפני כמה שנים גילה את 'עדים במדים' – הכינוי הרשמי למש"לחות של צה"ל ומערכות הביטחון לפולין ולארצות נוספות, שמטרתן העמקה ולימוד אישי-ראשוני של האירועים בתקופת השואה. בכל משלחת משתתף ניצול שואה-עד המשלחת – שנותן הסברים על המקומות והאירועים מנקודת מבטו האישי. אבא, שצה"ל הוא אהבתו הגדולה ומדי צה"ל הם בעיניו 'הבגדים היפים היותר

בעולם' נכבש בקסם המסעות עם חיילי וקציני הצבא. השהייה בחברתם, השיחות עמם, התעניינותם, הבנתם, התייחסותם, שאלותיהם, תשובותיהם ומסקנותיהם הם בושם בעורקיו. בגיל שמונים וחמש וחצי הוא לא מוותר על אף הזדמנות להתלות למשלחות צה"ל לפולין. במאי האחרון נסע שוב, בפעם החמש עשרה כעד במשלחת קורס מפקדי פלוגות. ואני הצטרפתי אליו. לראשונה בחיי הגעתי לפולין, אל מחנות הריכוז וההשמדה. טרבלניקה. מיידינק. אושוויץ. בירקנאו. בתי קברות יהודיים בוורשה, בטיקצ'ין, בקראקוב. יער לופר חובה. בורות הריגה. מהרגע הראשון שדרכתני בפולין ליוותה אותי התחושה הבלתי נתפסת "שזה אמיתי". לא סרט, לא תכנית טלוויזיה. אפילו לא 'יד ושם'. זה באמת. המקומות

"המקומות והשמות מהכתבות אותם אני מגייה הפכו מוחשיים; לבשו צורה, קיבלו ריחות וקולות. כאן זה קרה. על האדמה הזו דרכו בגרליים גסות קלגסים נאציים שהתעמרו עד מוות ביהודים בשר ודם מהם לא נותר דבר"

כשהיעד הוא קיבוץ חצרים שבנגב. שם פגש מ"כית מהנח"ל צעירה ויפה – אמא שלי, עזה (ז"ל) בת אפיקים. הם נישאו, אני נולדתי, וכשהייתי בת שנתיים עברו חזרה לאפיקים.

"לפני כמה שנים גילה את 'עדים במדים'. אבא, שצה"ל הוא אהבתו הגדולה ומדי צה"ל הם בעיניו 'הבגדים היפים היותר בעולם' נכבש בקסם המסעות עם חיילי וקציני הצבא. בגיל שמונים וחמש וחצי הוא לא מוותר על אף הזדמנות להתלות למשלחות צה"ל לפולין"

את כל מה שאני יודעת היום על תקופת השואה של אבא' לא ידעתי כשהייתי ילדה. אבא לא דיבר ולא סיפר על חוויותיו מהשואה. ידעתי 'שהיה שם', ידעתי שהוריי ואחיי 'מתו בשואה', ידעתי 'שזה עצוב' וידעתי את מה שלמדנו בבית ספר. ידעתי גם שניצולי השואה הם אנשים עצובים 'וכשמדברים אתם על זה הם בוכים'. אז את אבא לא שאלתי 'על זה'. הוא שירת כקצין בקבע, ובעיני הילדה שלי ידעתי שקצינים בצבא הם גיבורים וקשוחים וחשבתני שאם אשאל אותו הוא יהיה עצוב ואם יהיה עצוב – יבכה. ואני לא רציתי שאבא יבכה.

רק לפני תשע עשרה שנים אבא נענה לבקשתה של חברה טובה מהקיבוץ לספר לתלמידי התיכון את סיפורו האישי. בהמשך הצטרף לנסייעתם לפולין. 'רציתי לראות בעיניים אם מה שאני זוכר בדמיון תואם את המציאות' הסביר את הסכמתו לנסוע.

אחר כך החל לספר, כל פעם מעט יותר. מחסומים הוסרו, זיכרונות עלו וצפו מחדש. כששמע על סמינר לאנשי עדות שמעביר בית הספר המרכזי להוראת השואה ב'יד ושם', הצטרף והשתתף. כבר אז וכך היום, הוא מביא את סיפורו מזווית שונה, אחרת; זווית אותה הוא בחר ובוחר לראות. להעביר הלאה, לדורות הבאים; לא בוכה ולא מקטר, מעדיף לדבר יותר

